

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут охорони здоров'я
Кафедра медико-психологічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
_____ О. А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2018 р.

08-03-11

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Фізична реабілітація в ревматології

PHYSICAL REHABILITATION IN RHEUMATOLOGY

спеціальність
specialty

227 Фізична терапія, ерготерапія
227 PHYSICAL THERAPY,
ERGOTHERAPY

галузь знань
branch of knowledge

22 Охорона здоров'я
22 Health care

Робоча програма «Фізична реабілітація в ревматології» для студентів, які навчаються за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія. Рівне: НУВГП, 2018. – 13 с.

Розробник: Ногас Анжела Олександрівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри медико-психологічних дисциплін.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри медико-психологічних дисциплін.

Протокол від «05» червня 2018 року № 7

Завідувач кафедри _____

(підпис)

А. О. Ногас

(ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Протокол від «25» червня 2018 року № 6

Голова науково-методичної комісії _____

(підпис)

І. М. Григус

(ініціали та прізвище)

© _____, 2018 рік

© _____, 2018 рік

ВСТУП

Програма обов'язкової (нормативної) навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в ревматології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння головних принципів використання засобів і методів фізичної реабілітації у відновленні осіб з ревматологічними захворюваннями.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Фізична реабілітація в ревматології» є складовою частиною циклу дисциплін професійної та практичної підготовки для студентів за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія». Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – анатомія людини, фізіологія людини, основи медичних знань, загальна патологія, профілактика захворювань, основи фізичної реабілітації, фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату.

Цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, лабораторних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених завдань.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в ревматології» є поглиблення знань студентів про проведення реабілітаційних заходів у пацієнтів з ревматологічними захворюваннями та набуття ними теоретичних знань та практичних навичок щодо особливостей проведення фізичної реабілітації, які необхідні для відновлення здоров'я і працездатності цієї категорії хворих.

Досягнення мети передбачає виконання завдань, сутність яких зводиться до використання знань про особливості ревматологічних захворювань для вибору засобів і методів фізичної реабілітації, для складання програм, підготовки і проведення фізичної реабілітації даної категорії хворих та ефективної їх реалізації при здійсненні професійних обов'язків.

Ключові слова: фізична терапія, ревматологічні захворювання, рухові режими, функціональний стан хворого, ефективність програми.

Abstract

The purpose of teaching the discipline "Physical rehabilitation in rheumatology" is to deepen students' knowledge about rehabilitation measures in patients with rheumatologic diseases and acquire theoretical knowledge and practical skills regarding the features of physical rehabilitation that are necessary for the restoration of health and efficiency of this category of patients.

The achievement of the goal involves performing tasks, the essence of which is to use knowledge about the features of rheumatologic diseases for the choice of means and methods of physical rehabilitation, for the preparation of programs, preparation and conduct of physical rehabilitation of this category of patients and their effective implementation in the performance of professional duties.

Key words: physical therapy, rheumatologic diseases, motor regimes, functional state of the patient, effectiveness of the program.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,0	Галузь знань 22 Охорона здоров'я Спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»	Нормативна (ПП)	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 150 Денна: 6 семестр – 150 год.; Заочна: семестр - год		6-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента -	Рівень вищої освіти: <u>бакалаврський</u>	20 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		40 год.	год.
		Самостійна робота	
		90 год.	год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 46 %

для заочної форми навчання – 20 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни – сформувати у студентів систему знань щодо застосування засобів та методів фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях.

Завдання вивчення дисципліни: полягає у розширенні світогляду студентів, набутті навичок роботи з пацієнтами, які мають ревматологічні захворювання. Завданнями вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів за спеціальністю; оволодіння засобами та методами фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях: ревматоїдному артриті, остеоартрозі, остеопорозі, системному васкуліті, хворобі Рейнера та ін.

Методичні: дати теоретичні знання про основні методи та засоби фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях.

Пізнавальні: дати уявлення про сучасний стан ревматологічних захворювань, їх вікові особливості; про показання та протипоказання до застосування різних методів фізичної реабілітації; дати змогу майбутнім фахівцям опанувати практичними навичками з методів фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- про загальні питання етіології та патогенезу ревматологічних захворювань;
- основні клінічні прояви ревматологічних хвороб; ускладнення та супутню патологію;
- обстеження хворих та визначення діагнозу при ревматологічних захворюваннях;
- принципи відновного лікування ревматологічних хвороб;
- застосування фізичної терапії, ерготерапії при ревматологічних захворюваннях.

вміти:

- проводити реабілітаційне обстеження хворих з ревматологічними захворюваннями;
- скласти план заходів з фізичної реабілітації, призначати режими рухової активності для пацієнтів з ревматологічними захворюваннями;
- застосовувати програму фізичної реабілітації для хворих з ревматологічними захворюваннями.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях.

Тема 1. Організація ревматологічної служби в Україні. Номенклатура та класифікація ревматичних захворювань, особливості застосування засобів фізичної реабілітації в ревматології.

Тема 2. Методи досліджень у ревматології. Методика реабілітації на стаціонарному етапі. Різні рухові режими. Покази та протипокази до застосування засобів фізичної реабілітації.

Тема 3. Фізична реабілітація хворих на гостру ревматичну лихоманку та хронічну ревматичну хворобу серця, з ревматичною вадою серця.

Тема 4. Засоби фізичної реабілітації хворих з інфекційним ендокардитом, міокардитом, перикардитом, кардіоміопатією, хронічною серцевою недостатністю.

Тема 5. Фізична реабілітація при системних хворобах сполучної тканини (СЧВ, ССД, ДМ, ЗЗСТ, ХЩ, РП).

Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при ревматологічних захворюваннях.

Тема 6. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації хворих на системний васкуліт (ВП, ГВ, МП, синдром Чарга-Стросса, геморагічний васкуліт, хвороба Бехчева).

Тема 7. Фізична реабілітація хворих на ревматоїдний артрит, ювенільний хронічний артрит.

Тема 8. Засоби фізичної реабілітації хворих на серонегативні спондилоартропатії (анкілозуючий спондиліт, псоріатичний артрит, хвороба Рейнера, реактивні артрити).

Тема 9. Фізична реабілітація хворих з мікрокристалічними артритами, остеоартрозами.

Тема 10. Фізична реабілітація хворих з остеопорозом. Етіологія, патогенез та клінічні прояви остеопорозу. Особливості методики ЛФК для хворих на остеопороз. Методика проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур для хворих на остеопороз.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при ревматологічних захворюваннях.												
Тема 1. Організація ревматологічної служби в Україні. Номенклатура та класифікація ревматичних захворювань, особливості застосування засобів фізичної реабілітації в ревматології.		2	-	4		9						
Тема 2. Методи досліджень у ревматології. Методика реабілітації на стаціонарному етапі. Різні рухові режими. Покази та протипокази до застосування засобів фізичної реабілітації.		2	-	4		9						
Тема 3. Фізична реабілітація хворих на гостру ревматичну лихоманку та хронічну ревматичну хворобу серця, з ревматичною вадою серця.		2	-	4		9						
Тема 4. Засоби фізичної реабілітації хворих з інфекційним ендокардитом, міокардитом, перикардитом, кардіоміопатією, хронічною серцевою недостатністю.		2	-	4		9						
Тема 5. Фізична реабілітація при системних хворобах сполучної тканини СЧВ, ССД, ДМ, ЗЗСТ, ХШ, РП).		2	-	4		9						
Разом за змістовим модулем 1		10	-	20		45						
Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при захворюваннях органів травлення.												
Тема 6. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації хворих на системний васкуліт (ВП, ГВ, МП, синдром Чарга-Стросса, геморагічний васкуліт, хвороба Бехчева).		2	-	4		9						

Тема 7. Фізична реабілітація хворих на ревматоїдний артрит, ювенільний хронічний артрит.	2	-	4	9						
Тема 8. Засоби фізичної реабілітації хворих на серонегативні спондилоартропатії (анкілозуючий спондиліт, псоріатичний артрит, хвороба Рейнера, реактивні артрити).	2	-	4	9						
Тема 9. Фізична реабілітація хворих з мікрокристалічними артритами, остеоартрозами.	2	-	4	9						
Тема 10. Фізична реабілітація хворих з остеопорозом. Етіологія, патогенез та клінічні прояви остеопорозу. Особливості методики ЛФК для хворих на остеопороз. Методика проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур для хворих на остеопороз.	2	-	4	9						
Разом за змістовим модулем 2	10		20	45						
Усього годин	150	20	40	90						

5. Темы лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1.	Тема 1. Організація ревматологічної служби в Україні. Номенклатура та класифікація ревматичних захворювань, особливості застосування засобів фізичної реабілітації в ревматології.	4
2.	Тема 2. Методи досліджень у ревматології. Методика реабілітації на стаціонарному етапі. Різні рухові режими. Покази та протипокази до застосування засобів фізичної реабілітації.	4
3.	Тема 3. Фізична реабілітація хворих на гостру ревматичну лихоманку та хронічну ревматичну хворобу серця, з ревматичною вадою серця.	4
4.	Тема 4. Засоби фізичної реабілітації хворих з інфекційним ендокардитом, міокардитом, перикардитом, кардіоміопатією, хронічною серцевою недостатністю.	4
5.	Тема 5. Фізична реабілітація при системних хворобах сполучної тканини СЧВ, ССД, ДМ, ЗЗСТ, ХШ, РП).	4

Змістовий модуль 2

1.	Тема 6. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації хворих на системний васкуліт (ВП, ГВ, МП, синдром Чарга-Стросса, геморагічний васкуліт, хвороба Бехчева).	4
2.	Тема 7. Фізична реабілітація хворих на ревматоїдний артрит, ювенільний хронічний артрит.	4
3.	Тема 8. Засоби фізичної реабілітації хворих на серонегативні спондилоартропатії (анкілозуючий спондиліт, псоріатичний артрит, хвороба Рейнера, реактивні артрити).	4
4.	Тема 9. Фізична реабілітація хворих з мікрокристалічними артритями, остеоартрозами.	4
5.	Тема 10. Фізична реабілітація хворих з остеопорозом. Етіологія, патогенез та клінічні прояви остеопорозу. Особливості методики ЛФК для хворих на остеопороз. Методика проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур для хворих на остеопороз.	4
	Разом	40

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Номенклатура та класифікація ревматичних захворювань.	9
2.	Тема 2. Методи досліджень у ревматології.	9
3.	Тема 3. Фізична реабілітація хворих на гостру ревматичну лихоманку та хронічну ревматичну хворобу серця, з ревматичною вадою серця.	9
4.	Тема 4. Засоби фізичної реабілітації хворих з інфекційним ендокардитом, міокардитом, перикардитом, кардіоміопатією, хронічною серцевою недостатністю.	9
5.	Тема 5. Фізична реабілітація при системних хворобах сполучної тканини.	9
6.	Тема 6. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації хворих на системний васкуліт.	9
7.	Тема 7. Фізична реабілітація хворих на ревматоїдний артрит, ювенільний хронічний артрит.	9
8.	Тема 8. Засоби фізичної реабілітації хворих на серонегативні спондилоартропатії.	9
9.	Тема 9. Фізична реабілітація хворих з мікрокристалічними артритями, остеоартрозами.	9
10.	Тема 10. Фізична реабілітація хворих з остеопорозом.	9
	Разом	90

7. Індивідуальні завдання

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни є: складання студентом програми фізичної реабілітації при різних ревматологічних захворюваннях.

1. Аналіз застосування програм фізичної реабілітації при різних ревматологічних захворюваннях.

2. Відвідування занять з ЛФК, проведення лікувального масажу при різних ревматологічних захворюваннях.

3. Відвідування фізіотерапевтичного відділення. Ознайомлення з відпусткою фізіотерапевтичних процедур при різних ревматологічних захворюваннях.

4. Підготовка реферату на тему: «Фізична реабілітація хворих з ревматизмом».

8. Методи навчання

1. Словесні: розповідь-пояснення, бесіда, лекція.
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація).
3. Лабораторні: обстеження, фізичні вправи, лабораторні роботи, реферати.

Основними формами вивчення курсу є лекції, лабораторні заняття, індивідуальні та групові консультації під керівництвом викладача, підготовка реферату, виступ з доповіддю на студентській науковій конференції, а також самостійну роботу, що забезпечує закріплення теоретичних знань, сприяє набуттю практичних навичок і розвитку самостійного мислення.

9. Методи контролю

1. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни оцінюється:

участь студентів в обговоренні питань, винесених на лабораторні заняття та проблемних ситуацій; розв'язок ситуаційних вправ; самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою лабораторного заняття; на кожному лабораторному занятті проводиться письмове опитування по темі у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-ти можливих; оцінюється звіт по ІНДЗ; проведення модульного поточного контролю через навчально-науковий центр незалежного оцінювання.

2. Підсумковий контроль знань – екзамен відбувається відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (сайт НУВГП).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно, з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (НКНМЗД).
3. Нормативні документи ВООЗ України.
4. Наочні посібники та відеофільми.
5. Матеріальні засоби навчання техніко-тактичних дій, комп'ютерне забезпечення.

12. Рекомендована література

Базова

1. Внутрішні хвороби / [Р. О. Сабадишин, В. М. Баніт, І. М. Григус і ін.] ; за ред. Р. О. Сабадишина. – Рівне : ВАТ “Рівненська друкарня”, 2004. – 544 с.
2. Ревматологія. Учебное пособие / под. ред. Н.А. Шостак. – «Гэотар-Медиа», 2012 – 448 с.
3. Клинические рекомендации. Ревматология. 2-е изд / Под ред. Е.Л. Насонова, 2011. – 752 с.
4. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині: Підручник М. В. Степашко, Л. В. Сухостат. – К. : Медицина, 2006. – 288 с.
5. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – К. : Олімпійська література, 2009. – 488 с.

Допоміжна

1. Алан Е. Г. Емері. М'язова дистрофія : факти / Алан Е. Г. Емері. – Нью-Йорк : Oxford University Press, 2001. – 164 с.
2. Вовканич А. Лікувальна фізична культура при захворюваннях дихальної системи / А. Вовканич, О. Романчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 10: У 4-х т. – Львів: НВФ „Українські технології”, 2006. – Т. 4. – Кн. 2. – С. 31-35.
3. Гері Окамото. Основи фізичної реабілітації / Гері Окамото // Перекл. з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
4. Григус І. М. Методологічні аспекти розробки режимів фізичної активності в реабілітації хворих на бронхіальну астму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мед. наук : спец. 14.01.33 "Медична реабілітація, фізіотерапія та курортологія" / І. М. Григус. – Ялта, 2010. – 36 с.
5. Григус І. М. Фізична реабілітація хворих на бронхіальну астму (монографія) / І. М. Григус. – Рівне, 2008. – 240 с.
6. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура (кинезиотерапия) : учебн. для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Дубровский. – 2-е изд., стер. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 608 с.

7. Епифанов В. А. Лечебная физическая культура и массаж : учебник / В. А. Епифанов. – М. : ГЭОТАР-МЕД, 2002. – 560 с.
8. Ибатов А. Д. Основы реабилитологии: учебное пособие / А. Д. Ибатов, С. В. Пушкина. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 160 с.
9. Карпюк І. Ю. Дихання в оздоровчій фізичній культурі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Ю. Карпюк. – К. : Знання України, 2004. – 196 с.
10. Клинические рекомендации. Пульмонология / [ред. А. Г. Чучалин]. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 240 с.
11. Котешева И. А. Лечение и профилактика заболеваний органов дыхания / И. А. Котешева. – М. : Изд-во Эксмо, 2003. – 352 с.
12. Лечебная физическая культура : справочник / Под. ред. проф. В. А. Епифанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина, 2001. – 592 с.
13. Лечебная физическая культура : учебн. для студ. высш. учеб. заведений / [С. Н. Попов, Н. М. Валеев, Т. С. Гарасеева и др.] ; под ред. С. Н. Попова. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 416 с.
14. Лобода М. В Медична реабілітація – перспективи та шляхи її удосконалення / М. В Лобода // Мед. реабілітація, курортологія, фізіотерапія. – 2006. – №4. – С. 3–5.
15. Лукьянова И. Е. Проблемы развития реабилитационных технологий / И. Е. Лукьянова, В. Г. Суханов, Е. А. Сигида // Пробл. соц. гигиены, здравоохран. и истории медицины. – 2007. – № 1. – С. 36-39.
16. Малявин А. Г. Респираторная медицинская реабилитация. Практическое руководство для врачей / А. Г. Малявин. – М. : Практическая медицина, 2006. – 416 с.
17. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / [ред. В. А. Епифанов]. – М. : МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
18. Медицинская реабилитация: руководство. Том I. / [ред. В. М. Боголюбов]. – М., 2007. – 678 с.
19. Медицинская реабилитация: руководство. Том III. / [ред. В. М. Боголюбов]. – М., 2007. – 584 с.
20. Мерзлікіна О. А. Тлумачний словник термінів і словосполучень з фізичної реабілітації / О. А. Мерзлікіна, О. В. Гузій. – Львів, 2002. – 48 с.
21. Милукова И. В. Лечебная физкультура : новейший справочник / Под общей ред. проф. Т. А. Евдокимовой. – СПб. : Сова; М. : Изд-во Эксмо, 2003. – 862 с.
22. Мурза В. П. Фізичні вправи і здоров'я / В. П. Мурза. – К. : Здоров'я, 1991. – 256 с.
23. Мухін В. М. Основи фізичної реабілітації / В. М. Мухін, А. В. Магльований, Г. П. Магльована. – Львів, 1999. – 120 с.
24. Огороков А. Н. Диагностика болезней внутренних органов : Т. 3. Диагностика болезней органов дыхания / А. Н. Огороков. – М. : Мед. лит., 2003. – 464 с.
25. Огороков А. Н. Руководство по лечению внутренних болезней. – Т. 1: Лечение болезней органов дыхания / А. Н. Огороков. – М. : Мед. лит., 2008. – 384 с.
26. Основи фізичної реабілітації / [Г. П. Мальована та ін.]. – Львів : Ліга-Прес, 2006. – 148 с.
27. Пономаренко Г. Н. Физические методы лечения : справочник / Г. Н. Пономаренко. – Изд. 2-е. перераб. и доп. – СПб. : ВМЕДА, 2002. – 299 с.

28. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К. : Медицина, 2006. – 248 с.
29. Соколовський В. С. Лікувальна фізична культура : підручник / В. С. Соколовський, Н. О. Романова, О. Г. Юшковська. – Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с.
30. Сосин И. Н. Физиотерапевтический справочник / И. Н. Сосин, А. Г. Буявых. – Симферополь : изд. КГМУ, 2003. – 752 с., ил.
31. Справочник по терапии с основами реабилитации / Л. М. Пасиешвили, А. А. Заздравнов, В. Е. Шапкин, Л. Н. Бобро. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 416 с.
32. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / [ред. Ю. М. Мостовий]. – Вінниця : ДП „МКФ”, 2007. – 480 с.
33. Физическая реабилитация: [учебник для студентов высших учебных заведений] / [ред. С. Н. Попов]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 608 с.
34. Хрущев С. В. Физическая культура детей с заболеваниями органов дыхания: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. В. Хрущев, О. И. Симонова. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 304 с.
35. Частная физиотерапия : учебн. пособие / Под ред. Г. Н. Пономаренко. – М. : ОАО «Издательство «Медицина», 2005. – 744 с.
36. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации : руководство для врачей и научных работников / [ред. А. Н. Белова, О. Н. Щепетова]. – М. : Антидор, 2002. – 440 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Діагностика і програми фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів / Програма нормативної навчальної дисципліни // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – 6 с. Режим електронного доступу: https://helpiks.org/1-22175.htmlhttps://eenu.edu.ua/.../navchalna_programa_diagnostika_i_program_fr_pru_zahvor_v...
2. Соколовський В.С. Лікувальна фізична культура: [підручник] / В.С. Соколовський, Н.О. Романова, О.Г. Юшковська. – Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 66 с. Режим електронного доступу: www.sportsscience.org/index.php/health/article/download/273/290
3. Язловецький В. С. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / Язловецький В. С., Верич Г. Е., Мухін В. М. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. – 238 с. Режим електронного доступу: vo.ukraine.edu.ua/mod/resource/view.php?id=43195